

VALRAGN

Radunanza communal
scumonda da lavar aur

Sco che la vischnanca da Valragn communitescha, ha la radunanza communal decidì ils 25 d'avust 2023 in scumond da lavar aur sin territori communal. Ultra da quai ha ella approvà credits per punts ed ina via d'access per la revitalisaziun «Äbi» e per il rempar «Medels».

Suenter ch'igl ha dà problems per flora e fauna pervi da lavaders d'aur ha il suveran da Valragn approvà il venderdi passà la lescha davart il lavar aur cun 43 encunter 7 vuschs (5 abstenziuns). Ils davos dus onns hajan ins observà adina dapli persunas che lavan aur – spezialmain tar la sbuccada da l'aua Scholla en il Rain Posteriur.

Cun pala e badigl vegnian fatgs donns a fauna e flora, ha Orlando Strub, manader dal departament per energia e guaud Valragn ditg envers RTR. Discurs ed admoniziuns n'hajan betg purtà fritg. Cun in scumond general da lavar aur sin il territori communal hajan ins ussa ina basa legala e possia era controllar meglier. Cun betg vesair in avantatg ni in auter fatg positiv per economia u turissem haja la suprastanza elevurà la lescha, conferma Orlando Strub. Da preschentar ina lescha, saja er vegnì per part sco giavisch dals pestgaders e dal guardiapestga da l'Uffizi chantunal. L'aua è però en cumpetenza communal.

Approvò dus credits ed il quint annual

Sper la dumonda da lavar aur ha la radunanza communal approvà venderdi passà cun ina cuntravusch in credit dad 1,46 milliuns francs per construir las punts e la via d'access per la revitalisaziun «Äbi». Il credit da planisaziun d'in mez milliun francs per il rempar «Medels» ha il suveran approvà unanimamain. Pli-navant han ils da Valragn approvà il quint da l'onni passà. Quel serra cun in gudogn da bundant 270 000 francs. (cdm/rtr/fmr)

SAVOGNIN

Agl our digl gôt da Savognin vignan biageidas dus tgesas cun 42 abitaziuns – surtot studios. FOTO RTR

42 novas abitaziuns

Agl our da Savognin vignan construeidas dus tgesas cun surtot studios d'ena stanza. Ena «classica» tgesa da personal an chel senn na seian igls bietgs dantant betg, dei Bafti Rrahmanaj dall'interpresa BSR Bau SA. Lour firma vign er a manar las abitaziuns tgi duessan esser prontas an en onn.

RTR/FMR

A Savognin construescha la firma BSR Bau SA digl cantun Glaruna dus tgesas cun 42 abitaziuns, 30 da chellas èn studios cun ena surfatscha da 22 meters quadrat. «Igl studios èn pansos per igl turissem, per exaimpel per staschuniers», dei Bafti Rrahmanaj, egn digls cumpossours dalla firma.

Las tgesas da tschintg plangs na seian dantant betg propi classicas tgesas da personal, cuncheigl tgi ena part vigna er ad esser abitaziuns da vacanzas tgi ins pò piglier a tschains. E venavert dei Bafti Rrahmanaj: «Las abitaziuns vignan ad esser mobigleidas cun letgs e stgaffas.»

Pront an en onn

«An en onn èn las abitaziuns prontas», manegia Bafti Rrahmanaj. La suletta dumonda seia, schi la neiv digl anvien lubescha da tigneir aint igls termins – cun chegl vegian els betg schi grond'experientscha.

Da manar sez las abitaziuns, cun chegl vegian els dantant experientscha. Tenor atgnas infurmaziuns construescha, administrascha ni è la firma involucada tar 500–750 abitaziuns per onn.

L'instituziun culturala Origen ò preschento avant dus emdas la sia visiun per ena tor stabla segl Gelgia. FOTO MAD

Visiuns, schanzas e leschas
per ena nova tor

Tots dus èn experts pertutgont igl dretg da biagier e tots dus s'expriman davart igls plans gagerlds da Giovanni Netzer da construeir ena tor stabla – en «Ospizio» – segl pass digl Gelgia. Egn dei cler e net tgi ena tala tor na seia betg lubibla. L'oter manegia tgi dess forsà eventualmaintg ena pitschna antgera per realisar la tor.

CLAUDIA CADRUVI/FMR

55 meter duess igl «Ospizio» tanscher aint igl tschiel segl pass digl Gelgia. La nova tor è ena visiun dall'organisaziun culturala Origen cuagl sies intendant Giovanni Netzer, preschentada avant dus emdas cun en model e visualisaziuns. Tgi tgi ò gio ampruo da biagier ensatge ordvart ena zona da construcziun, lez discurreiss forsà pitost dad ena illusiun tgi dad ena visiun. Las leschas èn fitg strantgas.

La Tor cotschna segl pass digl Gelgia è neida lubeida scu bietg transitoric. Igl 2017 è ella neida inaugurada, ossa stò ella neir sbuada. Ma igl «Ospizio» fiss en bietg stabel, anc pi ot tgi la Tor cotschna. Tenor Giovanni Netzer duess el sarveir per preschentaziuns da teater e solt, ma er porscher – scu igls ospizis da pi bod – speisa ed albiert a giasts. Planisadas èn ainten la tor er en'ustareia e stanzas per pernottar. Chegl fiss la visiun. Scu è la realitad giuridica?

Betg pussebel tenor lescha

«Tenor lescha vertenta n'ègl betg pussebel da lubeir ena tala tor segl pass digl Gelgia», dei Alain Griffel, professor per dretg da biagier all'Universitad da Turitg. Ainten la lescha existan bagn bieras excepziuns pertutgont biagier ordvart la zona da construcziun. Tuttegna dei Alain Griffel cler e net tgi en tal project na possa betg obtigneir ena permissiun.

Da stgaffeir aposta ena zona da construcziun speziala per ena tala tor, na seia er betg pussebel. «Chegl vot dantant betg deir tgi ella na vigna betg realisada forsà tuttegna», dei Alain Griffel tgi ò publitgia numerous codeschs davart igl dretg da biagier. El pò s'imaginar tgi ins amprova dad untgeir allas reglas vertentas cun stgaffeir ena zona speziala.

Schi glez reuschescha dependa dallas organisaziuns digl ambiat, schi las ezzas recoran u betg. «Tar affars cargeas politicamaintg, per igls quals i vign fatg bunga labour da lobi, capeta chegl mianc darar tgi las autoritads lube-schan la tgossa – alloura èn ellas a mitsch – ed igl tiffel tgod survignan las organisaziuns digl ambiat, tgi dastgan alloura az far malveias cun en recurs.»

Tar las autoritads menziunadas totga tranter oter er Richard Atzmüller, igl manader digl uffezi pigl svilup digl territori digl Grischun. Er lez s'exprima sen dumonda dalla FMR davart las schanzas da realisar ena tor permanen-

Igl intendant d'Origen, Giovanni Netzer, davant igl model per la «sia» nova tor. FOTO BENJAMIN HOFER

«Ia na sa betg sot tge tga-vazzign tgi en tal project pudess neir lubia.»

Raimund Rodewald, Fundaziun per la protecziun dalla cuntrada

ta segl Gelgia. Igl amprem explitgescha el dantant las reglas ordvart ena zona da construcziun.

Tenor «BAB» na vogl betg

Ordvart la zona da construcziun pò neir construia sulettamaintg sch'èn bietg è conform alla zona (amprema pussebladad) u bagn sch'è liia agl li (sagonda pussebladad). Conform ad ena zona seia per exaimpel en menaschi puril ainten ena zona agricola, dei Richard Atzmüller. Sch'èn betg è liia stringentamaintg ad en li (sagonda pussebladad), pò chel neir lubia excepziunalmaintg ordvart ena zona da construc-

ziun. Per glez dovrigl la procedura tgi ins canscha sot la scursaneida BAB, igl schi numno «Bauten ausserhalb der Bauzone». Per exaimpel: ena tgesa da teir ins pò betg plazzar ainten ena vischnanca, i dovra en li ordvart.

Las reglas per talas excepziuns seian fitg strantgas, dei Richard Atzmüller: «Da construeir la tor permanenta segl Gelgia tenor las reglas digl BAB na vo percheigl betg.» Anfignen cò vo Richard Atzmüller oramai peregrna cuagl professor per dretg da biagier, Alain Griffel.

Ena pitschna schanza?

«Schi dess ena veia pussebla per ena tor permanenta, alloura vasess ia chella sulettamaintg cun stgaffeir ena zona speziala», dei Richard Atzmüller. El accentuescha dantant tgi chegl stuess esser pondero fitg bagn. I dovra ena bunga planisaziun cun argumaints persvadents tgi mossan la necessitad. Igl pi ot planisader da territori digl Grischun s'exprima a moda precauta per betg svigliar speranzas. Ena zona speziala stuess gio er neir lubeida digl cantun ed an ena votaziun communal. Vot deir: igl pievel da Surses vess en pled an tgapetel.

Cò sa disfranzteschan las vistas digls dus experts. Dantant tgi Richard Atzmüller vei ainten ena zona speziala ena pitschna schanza per realisar ena tor stabla, n'è ena tala zona per Alain Griffel betg lubibla.

A moda fitg critica è s'exprimia er Raimund Rodewald dalla Fundaziun per la protecziun dalla cuntrada anvers igl schurnal regional dad SRF. «Ia na sa betg sot tge tgavazzign tgi en tal project pudess neir lubia.» El sa dumonda er sch'èn tal project stgaffiss en pregiudezi per ulteriors edifezis ainten oters lis ordvart la zona da construcziun.

Ed anc ena sbrensla?

Sper ena eventuala zona speziala dattigl anc en'otra pitschna sbrensigna da speranza per la visiun da Giovanni Netzer. I sa tracta digl schinumno RPG2, la sagonda etapa da reveder la lescha da planisaziun da territori. La revisiun è dadei pendenta aint igl Parlamaint federal. I pudess dar tgi la revisiun lubiss aint igl avigneir da construeir segl Gelgia ena tor tenor la visiun da Giovanni Netzer.

Ma igl parlamaint n'ò betg anc delibero la revisiun ed igl cuntign n'è percheigl betg digl tot cler. La revisiun pò er anc neir frenada cun en referendum.